

Zdzisław W. Puślecki

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Relacje Unii Europejskiej z Chińską Republiką Ludową wobec wyzwań gospodarki globalnej 2012

Celem opracowania jest przedstawienie relacji Unii Europejskiej z Chińską Republiką Ludową wobec nowych wyzwań gospodarki globalnej 2012. Stosunki ekonomiczne między dwoma stronami w pierwszej dekadzie XXI w. uległy znacznemu rozszerzeniu, co wynikało ze wspólnych interesów. Kryzys ekonomiczny przełomu pierwszego i drugiego dziesięciolecia XXI w. przyczynił się do powstania planów pobudzenia gospodarek obu stron, które prowadzą do zacieśnienia wzajemnych stosunków. Po obu stronach istnieją równocześnie przesłanki i warunki do dalszego rozwoju oraz pogłębiania szerokiej współpracy ekonomicznej. Niezwykle aktualne i istotne znaczenie dla perspektywicznej pozycji globalnej Unii Europejskiej mają, wynikające z dynamicznego rozwoju, chińskie wyzwania konkurencyjne.

The European Union relations with the People's Republic of China in the face of challenges of the global economy 2012

The main aim of the article is to present of the European Union relationship with the People's Republic of China against the new challenges of the global economy 2012. Economic relations between the two parties in the first decade of the 21st century have significantly developed, which is due to the common interests. The economic crisis of the first and second decade of the 21st century contributed to the creation of stimulus plans to boost economies of both parties which resulted in strengthening mutual relations. In the case of both parties there exist reasons and conditions for further development and broader economic cooperation. Extremely topical and important for forward-looking global position of the European Union are Chinese competitive challenges, resulting from a dynamic development.

Keywords: EU, PRC, international relations, cooperation, economic crisis

Wprowadzenie

Stosunki ekonomiczne Unii Europejskiej z Chińską Republiką Ludową w pierwszej dekadzie XXI w. uległy znacznemu rozwojowi, co wynika ze wspólnych interesów. Unia Europejska jest obecnie dla Chin największym rynkiem, na który trafia chiński eksport i bezpośrednio po Japonii stanowi największe źródło pochodzenia towarów zagranicznych. Wśród krajów członkowskich Unii Euro-

pejskiej największy udział w wymianie handlowej z Chinami mają takie państwa, jak Republika Federalna Niemiec, Wielka Brytania, Francja Włochy i Holandia.

Pewnym problemem dla UE jest jednak rosnąca potęga handlowa Chin [Puślecki, Walkowski, Szymczyński, 2011; Cooper, Shaw, Antkiewicz, 2008]. Kraj ten umiejscawiany jest w grupach państw o szybkim wzroście konkurencyjności, takich jak Brazylia, Rosja, Indie, Chiny (BRIC) [Puślecki, Walkowski, Szymczyński, 2011], BRICSAM¹, czy też BASIC² [Terhalle, 2011], które wzmacniają swoje pozycje we współczesnym wielobiegunowym świecie [Frankenberger, 2010]. Siła tych ostatnich państw szczególnie wzrosła w okresie przedłużającego się kryzysu ekonomicznego gospodarki światowej z przełomu pierwszego i drugiego dziesięciolecia XXI w. Wiąże się to z reakcją na zjawiska kryzysowe często porównywane z głęboką depresją gospodarczą początków lat trzydziestych XX w. [Terhalle, 2011]. Warto zaznaczyć, że szczególnie grupa BASIC, w której znajdują się także Chiny, w obecnych warunkach rozwoju, po konferencji klimatycznej w Kopenhadze, może zastąpić grupę G77, która po konferencji w Bandungu w Indonezji w 1955 r. została utworzona w 1965 r. dla reprezentowania interesów państw rozwijających się w toku różnego rodzaju rokowań międzynarodowych dotyczących także państw słabo rozwiniętych na przykład na forum UNCTAD³, a jej rola współcześnie uległa osłabieniu. Celem opracowania jest przedstawienie relacji Unii Europejskiej z Chińską Republiką Ludową wobec wyzwań gospodarki globalnej 2012.

1. Podstawy pogłębiania współpracy

Rezultatem zmian w życiu politycznym i gospodarczym Chin, a także rosnącego znaczenia Państwa Środka w polityce europejskiej, było podjęcie – podczas dziewiątego szczytu UE–Chiny, który odbył się we wrześniu w 2006 r. – decyzji o rozpoczęciu negocjacji w sprawie podpisania nowego Porozumienia o Partnerstwie i Współpracy między Chinami a Unią Europejską (*China-EU Partnership and Cooperation Agreement, PCA*), w którym zamierzano usankcjonować strategiczne partnerstwo między stronami, obejmujące ponad 20 dziedzin współpracy. Dokument ten jest symbolem przemian w stosunkach unijno-chińskich i świadczy o ich wejściu w nowy etap. Zastąpił on obowiązujący od 1985 r. Układ w Sprawie Handlu i Współpracy Gospodarczej.

¹ BRICSAM – Brazil, Russia, India, China, South, Africa, Mexico, (Brazylia, Rosja, Indie, Chiny, Republika Południowej Afryki, Meksyk).

² BASIC – Brazil, South, Africa, India, China, (Brazylia, Republika Południowej Afryki, Indie, Chiny).

³ UNCTAD – United Nations Conference on Trade and Development – Konferencja Narodów Zjednoczonych do Spraw Handlu i Rozwoju.

Negocjacje dotyczące Porozumienia o Partnerstwie i Współpracy między Unią Europejską a Chinami rozpoczęły się w połowie stycznia 2007 r. Jednakże już w październiku 2006 r. UE opublikowała dokument UE-Chiny: Bliżsi Partnerzy, Rosnąca Odpowiedzialność (*EU-China: Closer Partners, Growing Responsibilities*). Chiny w tym czasie były już rosnącą siłą polityczną w stosunkach międzynarodowych [Rosecrance, 2006]. Z tych też powodów UE dążyła do pogłębienia i zintensyfikowania strategicznego partnerstwa z tym państwem. Jednocześnie do materiału dołączono stanowisko na temat handlu i inwestycji pod nazwą Konkurencja i Partnerstwo (*Competition and Partnership*), w którym wyliczono priorytety unijnej polityki handlowej i inwestycyjnej w stosunku do Chin, związane m.in. z wypełnianiem przez Chińską Republikę Ludową zobowiązań, wynikających z ich członkostwa w Światowej Organizacji Handlu (*World Trade Organization, WTO*), liberalizacją rynku chińskiego oraz ochroną praw własności intelektualnej [Puślecki, 2006; Hoekman, Kostecki, 2001].

W rezultacie zawartych porozumień stosunki między Unią Europejską a Chinami w końcu pierwszej dekady XXI w. uległy dalszej intensyfikacji. Do pewnego stopnia ich rozwój jest naturalną konsekwencją imponującego wzrostu gospodarczego w Chinach i coraz większego znaczenia tego państwa na arenie międzynarodowej jako ważnego partnera politycznego [Rosecrance, 2006]. Znaczący impuls do szybkiego rozwoju dwustronnych relacji wynikał także ze wspólnych interesów, istniejących między Unią Europejską a Chinami. Komplementarność interesów Unii Europejskiej i Chin jest widoczna w takich dziedzinach jak wielostronność i zrównoważony rozwój w stosunkach międzynarodowych [Press, Mazmanian, 2003; Europa 2020; *Strategia na rzecz inteligentnego...*, 2010].

W dokumencie opublikowanym w dniu 24 października 2006 r. przedstawiciele UE stwierdzili, że dotychczasowa współpraca jest korzystna dla obu stron, lecz Chiny powinny zrobić więcej, aby przekonać Europejczyków, że nie stanowią zagrożenia konkurencyjnego dla UE. Przedłużający się kryzys gospodarczy wpłynął także na nasilenie się sporów w handlu dwustronnym, które wynikają głównie ze wzrostu liczby wszczynanych przez UE postępowań antydumpingowych przeciw Chinom.

2. Dynamika wymiany handlowej

Chiny obecnie stały się drugim największym partnerem handlowym Unii Europejskiej, przede wszystkim w powodu wysokiego wzrostu importu. Ujemne saldo wymiany handlowej osiągnęło już najwyższy poziom wśród największych partnerów handlowych Unii Europejskiej (rys. 1). Wyższa dynamika importu z Chin od tempa wzrostu eksportu do tego kraju doprowadziła do powstania de-

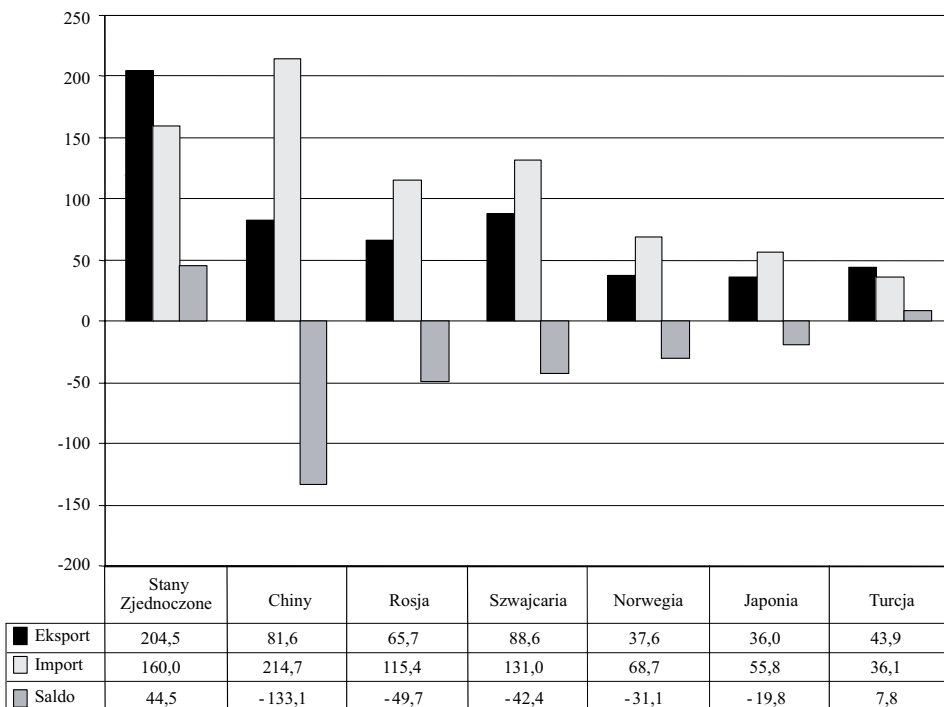
ficytu handlowego w wymianie UE z Chinami, który spowodowany jest wzrostem wzajemnych stosunków ekonomicznych.

Deficyt handlowy wynika przede wszystkim ze specyfiki stosunków handlowych między Unią a Chinami. Na szczególną uwagę zasługuje przedstawienie wartości wymiany handlowej Unii Europejskiej z Chinami w latach 1999–2009 (rys. 2). Analizując wykres można zauważyć, że największy wzrost handlu Unii Europejskiej z Chinami nastąpił w latach 1999–2008. W 2009 r. zanotowano natomiast spadek wielkości wymiany handlowej w wyniku kryzysu gospodarczego. Na przestrzeni dziewięciu lat (1999–2008) wielkość importu wzrosła niemal pięciokrotnie. W 1999 r. import towarów Unii Europejskiej wyniósł 52,6 mld euro, a w roku 2008 już 247,9 mld euro. Wartość eksportu w tym czasie wzrosła ponad czterokrotnie. Dynamika wymiany handlowej UE z Chinami w badanym okresie była zróżnicowana, jednakże w tym czasie import stał się już trzykrotnie wyższy od eksportu, co powodowało ujemne saldo wymiany handlowej Unii Europejskiej z Chinami. Było ono wysoce ujemne, a jego wartość do 2008 r. ciągle wzrastała. Największy wzrost deficytu handlowego zanotowano w latach 2002–2008. W roku 2002 różnica między importem a eksportem wynosiła 55 mld euro, natomiast w roku 2008 wartość deficytu wyniosła aż 169,5 mld euro. Należy przy tym podkreślić, że w okresie dziewięciu lat nastąpił wzrost nierównowagi handlowej prawie o 403%.

Czynnikiem, który przyczynił się do wzrostu eksportu Unii Europejskiej do Chin w latach 1999–2008 było przede wszystkim wysokie tempo wzrostu PKB w Chinach utrzymujące się od lat 80. XX w. Warto zaznaczyć, że średnie tempo wzrostu PKB od 1978 do 2008 r. wyniosło 9,89%. Rozwój gospodarczy Chin spowodował przede wszystkim wzrost zapotrzebowania na surowce i paliwa. Wzrost popytu natomiast przyczynił się do wzrostu eksportu surowców energetycznych z Unii Europejskiej, co przejawiało się także we wzroście znaczenia tej grupy towarowej w dwustronnej wymianie handlowej.

Należy podkreślić, że wzrost importu Chin powoduje wzrost cen surowców na rynku światowym. Dzięki wyodrębnieniu się w Chinach klasy średniej zwiększył się także popyt na dobra o wysokiej wartości, przede wszystkim pochodzące z przemysłu motoryzacyjnego. Istotny wpływ na wzrost eksportu towarów Unii Europejskiej do Chin wywarła także liberalizacja gospodarki i łatwiejszy dostęp do rynku po przystąpieniu Chin do Światowej Organizacji Handlu w 2001 r. oraz rosnąca aktywność korporacji europejskich w Chinach [Białowąs, Kąkol, 2009]. Mimo iż płace w Chinach wzrastały, koszty pracy były bardzo niskie głównie ze względu na brak składek emerytalnych, ubezpieczenia społecznego i niskich podatków, co wykorzystują przede wszystkim korporacje transnarodowe.

Wzrost wartości importu Unii Europejskiej z Chin wpłynął przede wszystkim na korzystny dla chińskich eksporterów kurs juana w stosunku do euro, przy

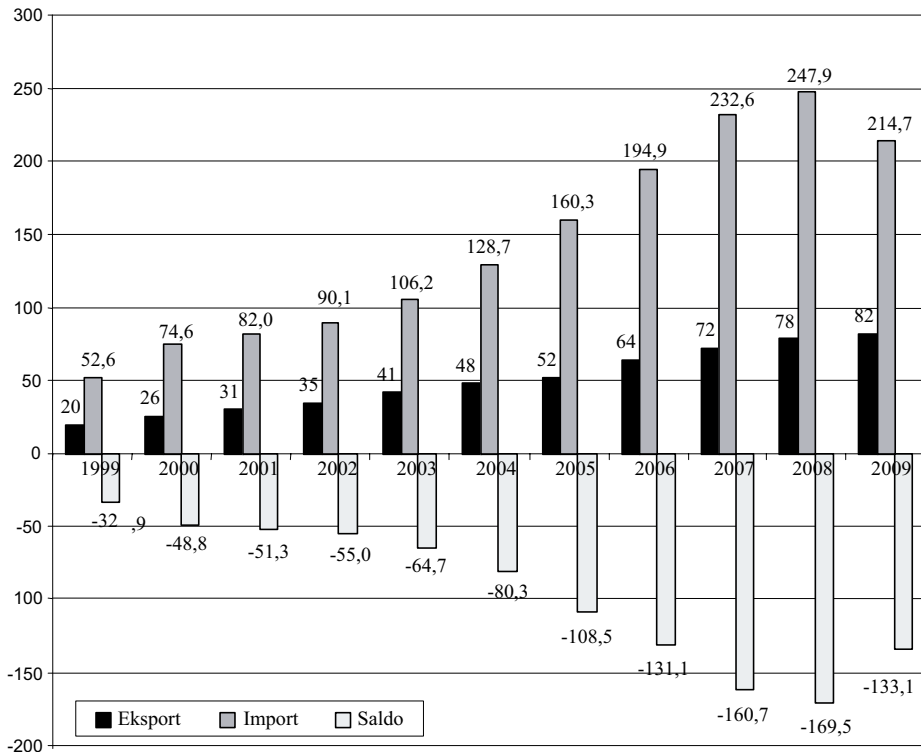

Rys. 1. Główni partnerzy handlowi Unii Europejskiej w końcu pierwszego dziesięciolecia XXI w. (w mld euro)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostat.

równoczesnej deprecjacji dolara wobec juana, która spowodowała zmniejszenie konkurencyjności chińskich produktów w Stanach Zjednoczonych, wzbudzając zainteresowanie rynkami europejskimi. Ważnym czynnikiem wpływającym na przyspieszenie tempa wzrostu importu Unii Europejskiej z Chin było jej rozszerzenie w latach 2004 i 2007 o dziesięć państw z Europy Środkowo-Wschodniej i dwa państwa z Basenu Morza Śródziemnego [Puślecki, 2007], co przyczyniło się do znacznego powiększenia rynku konsumentów w Unii Europejskiej o ok. 20%. Chiny, przystępując do Światowej Organizacji Handlu 10 listopada 2001 r. [Puślecki, 2006] uzyskały także poprawę dostępu do unijnego rynku. W 2005 r. wygasło też Porozumienie Wielowłóknowe (*Multi Fibre Agreement*) zawarte w ramach GATT obowiązujące od 1974 r. [Puślecki, 2006], które stanowiło barierę dla eksportu tekstyliów i odzieży z Chin [Białowąs, Kąkol, 2009].

Rosnący deficyt Unii Europejskiej w handlu z Chinami rodzi często opinie na temat szkodliwości tego handlu dla Europy, jednak dostęp Unii Europejskiej do tanich chińskich produktów korzystnie wpływa na poziom inflacji, a poza tym chińskie towary wyparły z rynku nie tylko europejskie produkty, ale także towary z innych krajów azjatyckich [Korzec, 2007].

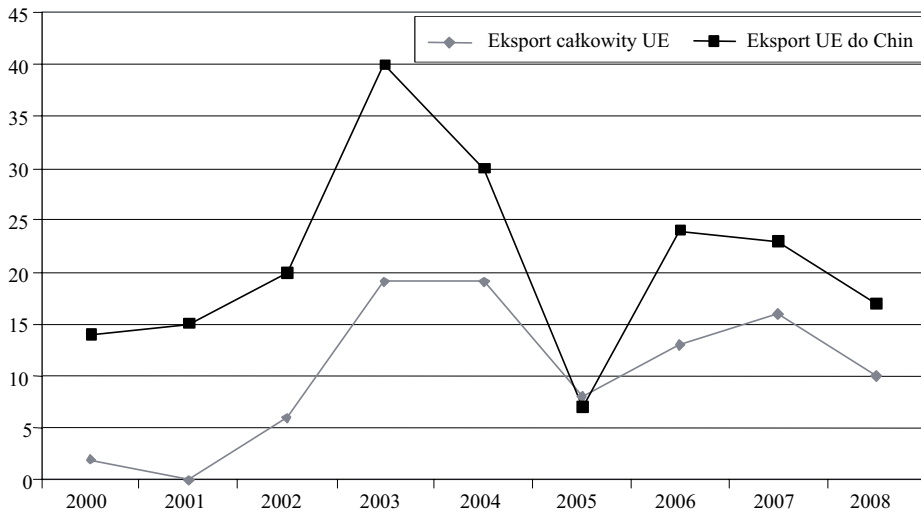

Rys. 2. Wartość wymiany handlowej Unii Europejskiej z Chinami w latach 1995–2009 (w mld euro)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostat

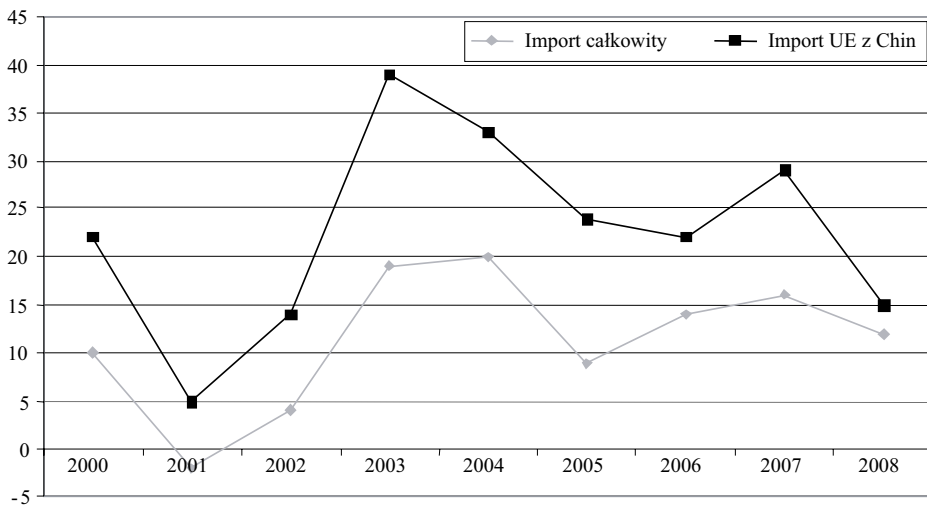
Warto podkreślić, że wymiana handlowa Unii Europejskiej z Chinami w ostatnim dziesięcioleciu charakteryzowała się wyższą dynamiką wzrostu od tempa wzrostu handlu zewnętrznego UE z krajami trzecimi ogółem (rysunki 3 i 4). Od 2000 r. tempo wzrostu eksportu towarów z Unii Europejskiej do Chin wzrastało, osiągając w najwyższym momencie w 2004 r. poziom 40%. W 2005 r. nastąpił jednak spadek dynamiki handlu zagranicznego Unii Europejskiej, w tym także dynamiki handlu z Chinami. Tempo wzrostu eksportu Unii Europejskiej do Chin zmniejszyło się do 7% i zrównało się z poziomem dynamiki całkowitego eksportu Unii Europejskiej. W latach 2006–2007 tempo to ponownie wzrosło i ustabilizowało się na poziomie 23–24%. Od roku 2008 w wyniku kryzysu gospodarczego nastąpił jednak spadek dynamiki eksportu Unii Europejskiej zarówno do Chin jak i do pozostałych partnerów handlowych o 6 pkt proc.

Należy równocześnie podkreślić, że dynamika importu UE z Chin kształtowała się na wysokim poziomie. Tempo wzrostu importu UE z Chin w kulminacyjnym momencie osiągnęło poziom 39%. Mając to na uwadze należy stwierdzić,

Rys. 3. Tempo wzrostu eksportu towarów Unii Europejskiej do Chin w latach 2000-2008 (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych WTO International Trade Statistic 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009.

Rys. 4. Tempo wzrostu wartości importu towarów Unii Europejskiej z Chin w latach 2000-2008 (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych WTO. International Trade Statistic 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009.

że tempo rozwoju wymiany handlowej między Unią Europejską a Chinami, należy do najwyższych na świecie i stanowi istotny czynnik utrzymania wysokiego tempa rozwoju handlu międzynarodowego [Białowąs, Kąkol, 2009].

3. Pobudzanie gospodarek obu stron w warunkach kryzysu i nowe płaszczyzny współpracy

Kryzys gospodarczy przyczynił się do powstania planów pobudzenia gospodarek obu stron, które prowadzą do zacieśnienia wzajemnych stosunków. Chiny w swoim projekcie antykryzysowym planują dalsze pobudzanie wymiany handlowej z Unią Europejską ze szczególnym uwzględnieniem towarów związanych z rozwojem infrastruktury, transportem oraz wdrażaniem technologii pozyskiwania energii z alternatywnych źródeł [Schreyer, Metz, 2009], a także transferem technologii w zakresie ochrony środowiska [Vig, Kraft, 2003]. Wzrost wymiany handlowej maszyn i technologii high-tech może być szansą zarówno dla europejskich, jak i chińskich przedsiębiorstw tej branży. Zacieśnienie wzajemnych stosunków Unii Europejskiej i Chin przyczyni się także do wzrostu ilości przejęć i fuzji zarówno przez chińskie, jak i europejskie przedsiębiorstwa.

Państwa członkowskie Unii Europejskiej zmagają się z licznymi problemami gospodarczymi dotyczącymi między innymi niewystarczającej ilości innowacji technologicznych, głównie z powodu niższych nakładów finansowych na prace badawcze i rozwojowe (B+R) niż w Stanach Zjednoczonych i w Japonii [Puślecki, 2011], nieelastycznymi systemami zatrudnienia (problemami z przekwalifikowaniem się pracowników), nadmiernymi obciążeniami pomocy społecznej, deficytem budżetowym, wysokimi stopami bezrobocia⁴.

Państwo chińskie także staje wobec własnych problemów gospodarczych. Dotyczy to przede wszystkim nadmiernego zanieczyszczenia środowiska i wyczerpujących się źródeł energii. Kwestia ta jest dla Chin niezwykle istotna w kontekście szybkiego wzrostu gospodarczego. W Chinach konieczna jest także transformacja od gospodarki nastawionej na eksport do gospodarki zorientowanej na pobudzanie popytu krajowego. Potrzebna jest więc modernizacja struktury przemysłowej Chin, przyspieszenie industrializacji i procesów urbanizacji, co w konsekwencji przyczyni się do wzrostu krajowego popytu.

Należy zaznaczyć, że ogromny potencjał dla współpracy między Chinami a Unią Europejską istnieje w zakresie rozwoju czystych źródeł energii, transferu technologii przyjaznych dla środowiska naturalnego, a także urządzeń high-tech [Williams, 2008]. Jednakże w perspektywie długoterminowej nieuniknione jest, że obie strony będą ze sobą konkurować w tych dziedzinach. Warto także zauważyć, że w dziedzinie produktów high-tech i produkcji na poziomie zaawansowanym, pojawiają się przeszkody dla zrównoważonego rozwoju dwustronnych stosunków handlowo-ekonomicznych.

⁴ Ekonomista niemiecki Herbert Giersch określił ten stan „eurosklerozą”.

Zmiany polityczne w Chinach dotyczące decentralizacji i liberalizacji życia politycznego oraz gospodarczego umożliwiły przyspieszenie rozwoju stosunków politycznych i handlowo-ekonomicznych Unii Europejskiej z tym państwem. Istotnym bodźcem dla rozwoju współpracy między Unią Europejską a Chinami była wymiana poglądów na temat polityk sektorowych oraz zagadnień technicznych pod nazwą „dialogi sektorowe”. Dialogi te obejmują szeroki zakres dziedzin: od nauki i techniki poprzez ochronę środowiska do społeczeństwa informacyjnego. W wielu z tych obszarów Chiny i Unia Europejska stają w obliczu podobnych problemów i mają zbliżone podejście do nich. Powyższe dialogi odbywają się przy tym w bardzo istotnych płaszczyznach [Komisja Europejska, 2010].

Najważniejszą płaszczyzną partnerskiego dialogu jest polityka konkurencji. W tej dziedzinie Chiny próbują ustanowić przepisy z zakresu konkurencji, które powinny mieć zastosowanie do spółek, działających na ich rynku. Fakt, że Unia Europejska przez lata rozwijała szeroko zakrojoną politykę konkurencji [Puślecki, 2011] nie przeszedł w Chinach niezauważony. Na podstawie wymiany doświadczeń, jakie miały miejsce między chińskimi i europejskimi politykami oraz specjalistami w tej dziedzinie, Chiny opracowują własne prawo konkurencji. Ich projekt zawiera przy tym wiele podobieństw do modelu Unii Europejskiej.

Należy podkreślić, że polityka konkurencji jest kluczową kwestią w kontekście działań Chin w celu restrukturyzacji gospodarki. Dynamiczna gospodarka chińska wymaga bowiem solidnego systemu konkurencji. Rozdrobniony krajowy rynek chiński potrzebuje poprawy prawa, aby stworzyć równe reguły gry dla podmiotów gospodarczych i towarzyszących reformom dużych nieefektywnych przedsiębiorstw państwowych. W średnim okresie w ramach poprawy regulacji należy również zmniejszyć obecne ryzyko handlu dumpingowego pochodzącego z Chin. Mając to na uwadze, w maju 2004 r. Chiny i UE uzgodniły stały mechanizm konsultacji w tej dziedzinie.

Warto podkreślić, że prowadzone dialogi obejmują także rynek wewnętrzny⁵, politykę regionalną [Acharya, 2011; Puślecki, Kmiecik, Walkowski, 2010] rolnictwo⁶, energię jądrową⁷, środowisko naturalne [Axelrod, Vig, Schreurs, 2005; Freeman III, 2003; Faure, Lefevre, 2005], zmiany klimatu [Hempel, 2003; Grunding, 2006], bezpieczeństwo żywnościowe [COM127 – *Unijne zasady ramowe...*, 2010; Lister, 2003; Holland, 2003; Rifkin, 2004; Desai, Vreeland, 2011; Fukuda-Parr, 2011],

⁵ W tej dziedzinie podobnie jak Unia Europejska, Chiny zobowiązały się do zwalczania fragmentacji rynku w celu czerpania pełnych korzyści z szerokiego rynku wewnętrznego.

⁶ W dniu 15 lipca 2005 r. została podpisana wspólna deklaracja pomiędzy chińskim Ministerstwem Rolnictwa i Dyrekcją Generalną ds. Rolnictwa i Rozwoju Wsi Komisji Europejskiej, dotycząca nawiązania dialogu w sprawie rolnictwa między stronami. Celem dialogu jest promowanie współpracy dwustronnej oraz ułatwianie komunikacji umożliwiającej pracę nad skutecznym rozwiązywaniem problemów rolnych.

⁷ Dialog energetyczny istnieje już od 1994 r. i jest jednym z pierwszych dialogów sektorowych.

nawigację satelitarną⁸, społeczeństwo informacyjne⁹, prawa własności intelektualnej (IPR), regulację rynków finansowych [COM484, 2010], transport morski [Puślecki, Szymaniak, Kałużna, 2010], politykę przemysłową¹⁰, naukę i technologię(S&T)¹¹ [Bussel, 2011; Wu Xiaobo, 2010], nauki kosmiczne¹², handel międzynarodowy¹³ [Hertel, Winters, 2005]. Komisja Europejska oczekuje, że prowadzone dialogi doprowadzą do praktycznych rezultatów, które będą mieć konkretny i pozytywny wpływ na przyszły efektywny rozwój dwustronnej współpracy ekonomicznej.

Niepokojący jest spadek chińskiego importu, który w styczniu 2012 r. zmniejszył się o 15%. W efekcie nadwyżka handlowa Chin wzrosła w styczniu 2012 r. do poziomu najwyższego od połowy 2011 r., sięgając 27,3 mld dol. Należy przy tym zauważyć, że import ten byłby jeszcze niższy, gdyby nie drożejąca ropa naftowa¹⁴. Ponadto Chińska Federacja Logistyki i Zakupów na początku lutego 2012 r. podała, że indeks koniunktury w branżach importowych chińskiej gospodarki w styczniu 2012 r. zmniejszył się do 46,9 pkt (z 49,3 pkt), co wskazywało na to, że popyt w Chinach się zmniejszał.

Warto zaznaczyć, że świat przestaje już mimowolnie napędzać gospodarkę chińską. Prawdą jest, że w ostatnich latach globalne koncerty przenosiły się do tani Chin, które stały się równocześnie bazą eksportową świata. Jednakże kryzys zadłużeniowy w krajach wysoko rozwiniętych sprawia, że popyt na stosunkowo tanie towary chińskie mimo wszystko zmniejsza się. Według oficjalnych danych w styczniu 2012 r. obroty handlowe Chin z Unią Europejską zmniejszyły się o 7%.

Nie bez znaczenia jest fakt, że w 2008 r. podczas pierwszych oznak kryzysu finansowego w USA i w Europie, rząd w Pekinie wprowadził gigantyczny pakiet stymulacyjny, co pozwoliło utrzymać inwestycje w infrastrukturę na poziomie z poprzednich lat. Efekty rządowego wsparcia dla gospodarki chińskiej widoczne były jeszcze w 2011 r. W tym roku Chiny odnotowały bowiem wzrost PKB w wy-

⁸ Umowa o współpracy została zawarta w październiku 2003 r., na mocy której Chiny zainwestowały 65 milionów euro, natomiast szacowany całkowity koszt wynosi ok. 4 mld euro. Kontynuacja porozumienia między chińskim Remote Sensing Center i przedsiębiorstwem Galileo została podpisana w październiku 2004 r.

⁹ Dialog jest poparty dużą liczbą działań pomocy technicznej w ramach programu współpracy na rzecz rozwoju (*China-EU Information Society Project, EU-China Trade Project*).

¹⁰ Celem dialogu dotyczącego regulacji polityki przemysłowej jest zapewnienie spójności między Unią Europejską a Chinami w perspektywie długoterminowej, które powinno przyczynić się do usunięcia przeszkód w handlu i inwestycjach.

¹¹ Dialog w tej dziedzinie rozpoczął się na początku 1990 r. i był jednym z pierwszych obszarów współpracy pomiędzy Komisją Europejską a Chinami.

¹² W kwietniu 2004 r. wielu menedżerów przedsiębiorstw przemysłu lotniczego i instytucji badawczych uczestniczyło w odpowiednich warsztatach, a w lipcu 2006 r. miały miejsce spotkania na wysokim szczeblu, których celem było poszukiwanie sposobów, jak wdrażać dialog pomiędzy zainteresowanymi stronami.

¹³ Dialog obejmuje kwestie o znaczeniu strategicznym, takie jak program rozwoju z Doha (DDA), a także kwestie związane z integracją regionalną i strefą wolnego handlu.

¹⁴ W ten sposób ocenił tę sytuację minister handlu Chin Chen Deming.

sokości 9,2%. Jednakże już w czwartym kwartale 2011 r. dał się zauważyć spadek wzrostu PKB do wysokości 8,9%. W tym czasie MFW prognozował na 2012 r. obniżenie tempa wzrostu PKB w Państwie Środka do poziomu 9,0%. Jest to wprawdzie poziom, którego i tak świat zazdrościłby Chinom. Na początku 2012 r. MFW, obserwując sytuację w Europie skorygował jednak swoje szacunki wzrostu PKB Chin do poziomu 8,5%. W pierwszych dniach lutego 2012 r. przedstawiciel MFW w Chinach ostrzegł także, że pogrążona w kryzysie Europa może w 2012 r. pociągnąć Chiny w dół i kosztować je to może nawet 4 punkty wzrostu¹⁵. Radził również władzom chińskim, aby już na początku 2012 r. zaczęły przygotowywać drugi pakiet stymulacyjny.

W Chinach twierdzi się, że kraj ten będzie inwestował jedynie tam, gdzie przewidywane są odpowiednie zyski¹⁶, czego nie można powiedzieć o Europie, biorąc pod uwagę jej sytuację na początku 2012 r. Takie opinie pojawiły się w Państwie Środka w połowie lutego 2012 r. bezpośrednio przed szczytem unijno-chińskim¹⁷, podczas którego miały być poruszane delikatne kwestie, takie jak odmowa Chin dla uczestniczenia w europejskim systemie handlu emisjami ETS przez chińskie linie lotnicze i ograniczenia dla chińskich przedsiębiorstw na terenie UE. Złagodzenie unijnego stanowiska w tych sprawach mogłoby przybliżyć finansowe wsparcie Chin dla Europy w wysokości 100 mld euro, za które Chińczycy wykupiliby europejskie obligacje w celu dofinansowania funduszy ratunkowych. Europa musi zatem brać pod uwagę stanowisko Chin w kwestii pomocy finansowej¹⁸, która z ich punktu widzenia nie może być bezinteresowna¹⁹. Chiny wskazywały równocześnie, że takie działanie pozwoli na odzyskanie równowagi finansowej UE, co jest korzystne także dla Chin.

Warto także zaznaczyć, o czym bez wątplenia zdają sobie sprawę dwie strony, iż gospodarki UE i Chin są ze sobą tak bardzo wzajemnie powiązane, że zmiana stopy wzrostu jednego ze strategicznych partnerów ma bezpośredni istotny wpływ na drugiego. Władze Chin wiedzą o tym doskonale i wcale nie ukrywają tego, że pomogą Europie, aby pomóc samym sobie, co dało się zauważyć w czasie szczytu UE–Chiny w Pekinie w połowie lutego 2012 r. Eskalacja kryzysu zadłużenia może bowiem, jak ostrzegł na początku lutego 2012 r. MFW, doprowadzić do ograniczenia w 2012 r. chińskiego wzrostu gospodarczego z 8% do 4%. Liderzy UE zabiegają równocześnie u władz w Pekinie o ułatwienie dostępu do chińskiego rynku dla firm europejskich. Jest to szczególnie istotne z uwagi na fakt, iż na początku 2012 r. odnotowano dalszy spadek szczególnie europejskich bezpośred-

¹⁵ Miało to miejsce w czasie seminarium naukowego w Pekinie na początku 2012 r.

¹⁶ W ten sposób wypowiedział się na początku lutego 2012 r. doradca prezesa chińskiego banku centralnego Xia Bin.

¹⁷ Szczyt Chiny-Unia Europejska rozpoczął się 14 lutego 2012 r. w Pekinie.

¹⁸ W połowie lutego 2012 r. rezerwy finansowe Chin oceniano na poziomie 3,2 biliona dolarów.

¹⁹ Stanowisko takie w lutym 2012 r. zaprezentował Yuan Gangming z Chińskiego Instytutu Nauk Społecznych.

nich inwestycji zagranicznych w Chinach. Należy bowiem zauważyć, że w styczniu 2012 r. już trzeci miesiąc z rzędu inwestycje te generalnie zmalały w Chinach o 0,3% do 10 mld dolarów, w tym najbardziej z Europy – o 42,49% do 452 mln, ale równocześnie wzrosły z USA o 29,5% do 342 mln i z Azji–Pacyfiku o 0,77% do 8,59 mld dolarów USA. W grudniu 2011 r. ich poziom wynosił 12,2 mld dol. USA. Zjawiska te świadczą o tym, że zabiegi liderów UE, o ich silną pozycję w kontaktach z Chinami są w pełni uzasadnione.

Podsumowanie

W perspektywie średnio- i długoterminowej kryzys finansowy i ekonomiczny z końca pierwszego dziesięciolecia XXI w. stwarza równocześnie możliwości rozwoju stosunków Unii Europejskiej z Chinami w zakresie wymiany handlowej i współpracy gospodarczej [Kjeld, Wai, 2009]. Doskonałe warunki do dalszego rozwoju dwustronnej współpracy handlowej i gospodarczej powstają z powodu aktywnej reakcji na kryzys [Terhalle, 2011]. Strony wyraziły bowiem sprzeciw wobec protekcjonizmu i poparcie dla szerszego otwarcia rynków podczas szczytu Unia Europejska-Chiny, który odbył się w maju w 2009 r. w Pradze.

Zarówno Chiny jak i Unia Europejska dążą do reform w międzynarodowym porządku finansowym, a dwie strony łączy wspólne pragnienie i zainteresowanie w odniesieniu do nowych źródeł energii, jej oszczędności oraz ochrony środowiska. Chińskie władze zaplanowały wprowadzenie nowych technologii w zakresie pozyskiwania energii z naturalnych źródeł i ochrony środowiska, a będą to kluczowe inwestycje władz chińskich. Niemniej jednak Chiny muszą pogodzić się z problemem przemysłu energetycznego ze względu na brak wysokiej jakości produktów. W tym zakresie państwa członkowskie Unii Europejskiej mają przewagę technologiczną. Warto zaznaczyć, że popyt w Chinach na takie technologie stwarza bardzo obiecujące perspektywy ściślejszej współpracy obu stron w tej dziedzinie.

Wzrost protekcjonizmu w stosunkach bilateralnych w długim okresie może doprowadzić do zwiększenia konkurencyjności między Chinami a Unią Europejską. Należy podkreślić, że chińskie przedsiębiorstwa mogą stać się dla UE bardziej konkurencyjne, jeżeli nie nastąpi w Europie przełom w zakresie modernizacji przemysłowej. Podkreślić równocześnie należy, iż silna gospodarka Chin leży w ekonomicznym interesie Europy. Na otwartości korzystają bowiem obie strony. Rosnący w siłę chiński handel oznacza jednak również rosnące oczekiwania. Według UE Chiny muszą wypełnić swoje zobowiązania wobec WTO i zapewnić przestrzeganie zasad uczciwego handlu. Europa natomiast musi pogodzić się z zaostroszoną konkurencją. Chiny z kolei muszą zagwarantować uczciwe przestrzeganie jej zasad [Stosunki UE–Chiny, 2006].

Na początku 2012 r. Międzynarodowy Fundusz Walutowy ostrzegł Chiny, iż może im grozić niebezpieczeństwo, jeżeli dotknie je globalny kryzys. Stwierdzenie to jest tym bardziej istotne, że w styczniu 2012 r. po raz pierwszy od 2009 r. zarówno import, jak i eksport tego kraju przestały odznaczać się wzrostem. Eksport zmniejszył się nieznacznie o 0,5%, ale i tak był to najgorszy wynik dla Chin od 2009 r. W rezultacie takich wskaźników można zauważyć, iż gospodarkę chińską dogania kryzys globalny, przed którym władze chińskie dotychczas skutecznie się broniły. Chiny mają jednak stosunkowo łatwiejszą drogę do pokonania ewentualnego kryzysu, ponieważ sterują kursem własnej waluty. W Stanach Zjednoczonych otwarcie podkreśla się, że Chiny manipulują własną walutą, która według władz amerykańskich jest niedoszacowana o jedną trzecią. Taka sytuacja pozwala Chinom promować własny eksport zarówno do USA, jak i do Unii Europejskiej

Jeżeli UE wejdzie w recesję, to można przewidywać, że Chiny wyraźnie to odczują. W takiej sytuacji Państwo Środka zmuszone jest do wyraźnej obserwacji europejskich nader skomplikowanych problemów walutowych, chociażby dlatego, że w europejskiej walucie ulokowana jest jedna czwarta chińskich rezerw walutowych. Największym jednak ryzykiem dla Chin będzie słabszy popyt w Unii Europejskiej związany z kryzysem państw zadłużonych strefy euro.

Bibliografia

- Acharya A., 2011, *Norm Subsidiarity and Regional Orders: Sovereignty, Regionalism, and Rule-Making in the Third World*, International Studies Quarterly Journal of the International Studies Association, vol. 55, no. 1, March.
- Axelrod R.S., Vig N.J., Schreurs M.A., 2005, *The European Union as an Environmental Governance System*, [in:] R.S. Axelrod, D.L. Downie, N.J. Vig (eds.), *The Global Environment: Institutions, Law, and Policy*, CQ Press, a Division of Congressional Quarterly Inc. Washington, D.C.
- Białowąs T., Kąkol M., 2009, *Stosunki handlowe Unii Europejskiej z Chinami w latach 1995-2007*, [w:] J. Marszałek-Kawa (red.), *Pozycja Unii Europejskiej w handlu międzynarodowym, dynamika i struktura obrotów, konkurencyjność, główni partnerzy*. Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin.
- Bussel J., 2011, *Explaining Cross-National Variation in Government Adoption of New Technologies*, International Studies Quarterly Journal of the International Studies Association, vol. 55, no. 1, March.
- COM 127, 2010, *Unijne zasady ramowe dotyczące wsparcia krajów rozwijających się w zakresie wyzwań związanych z bezpieczeństwem żywnościowym*.
- COM, 2010, *Wniosek Komisji Europejskiej dotyczący rozporządzenia Parlamentu europejskiego i Rady w sprawie instrumentów pochodnych będących przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym, partnerów centralnych i repozytoriów transakcji*, nr 484 z dnia 15 września.
- Cooper A.F., Shaw T.M., Antkiewicz A., 2008, *The Logic of the BRICSAM Model for Global Governance: Do Acronyms Make Sense?*, [in:] R. Reuveny, W.R. Thompson (eds.), *North and*

- South in the World Political Economy*, Blackwell Publishing Ltd, Malden USA, Oxford UK, Carlton Victoria Australia.
- Desai R.M., Vreeland J.R., 2011, *Global Governance in a Multipolar World: The Case for Regional Monetary Funds*, *International Studies Review*, no. 13, March, pp. 109–121.
- Europa 2020, *Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, COM 2020 wersja ostateczna, Bruksela, 3.03.2010.
- Faure M., Lefevre J., 2005, *Compliance with Global Environmental Policy*, [in:] R.S. Axelrod, D.L. Downie, N.J. Vig (eds.), *The Global Environment: Institutions, Law, and Policy*, CQ Press, a Division of Congressional Quarterly Inc. Washington, D.C.
- Frankenberger K.D., 2010, *Flickenteppich*, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, no. 1, 7th January.
- Freeman III A.M., 2003, *Economics, Incentives, and Environmental Policy*, [in:] N.J. Vig and M.E. Kraft (eds.), *Environmental Policy: New Directions for the Twenty-First Century*, CQ Press, a Division of Congressional Quarterly Inc. Washington, D.C.
- Fukuda-Parr S., 2011, *Theory and Policy in International Development: Human Development and Capability Approach and the Millennium Development Goals*, *International Studies Review*, no. 13, March.
- Grunding F., 2006, *Pattern of International Cooperation and the Explanatory Power of Relative Gains: An Analysis of Cooperation on Global Climate Change, Ozone Depletion and International Trade*, 2006, *International Studies Quarterly*, The Journal of the International Studies Association, vol. 50, no. 4, December.
- Hempel L.C., 2003, *Climate Policy on the Installment Plan*, [in:] N.J. Vig, M.E. Kraft (eds.), *Environmental Policy: New Directions for the Twenty-First Century*, CQ Press, a Division of Congressional Quarterly Inc. Washington, D.C.
- Hertel T.W., Winters L.A., 2005, *Estimating the Poverty Impacts of a Prospective Doha Development Agenda*, *World Economy* No. 8, August 28.
- Hoekman B.M., Kostecki M.M., 2001, *The political economy of the world trading system; the WTO and beyond*, Oxford University Press, Oxford.
- Holland M., 2003, *The European Union and the Third World*. Palgrave, New York.
- Kjeld E., Wai M., 2009, *EU-China Relations: Economics Still in Command?*, EAI Background Brief, no. 484, www.eai.nus.edu.sg/BB484.pdf.
- Komisja Europejska 2010, http://ec.europa.eu/external_relations/china/sectoraldialogue_en.html [dostęp: 09.05.2010].
- Korzec M., 2007, *Chińska Republika Ludowa – Unia Europejska: partnerstwo nieokreślone*, [w:] J. Fiszler (red.), *Polska, Unia Europejska, Świat: wybrane problemy*, Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk, Warszawa.
- Lister M., 2003, *EU Development Policymaking in a Globalizing World*, EADI conference, EU in the World, Brussels, May 19.
- Press D., Mazmanian D.A., 2003, *Understanding to a Sustainable Economy*, [in:] N.J. Vig, M.E. Kraft (eds.), *Environmental Policy: New Directions for the Twenty-First Century*, CQ Press, a Division of Congressional Quarterly Inc. Washington, D.C.
- Puślecki Z.W., 2006, *The International Trade Liberalisation under WTO and a Global Economy*, [in:] M. Kozłowski, A. Kacprzyk (eds.), *Business Interaction in a Global Economy*, Wilkes (USA) – Beijing (China).
- Puślecki Z.W., 2007, *Polska w warunkach członkostwa w Unii Europejskiej i globalizacji*, Poznań.

- Puślecki Z.W., 2008, *Mercantilist Tendencies in Contemporary Foreign Trade Policy*, Journal of Global Change and Governance, Division of Global Affairs (DGA), Rutgers University, New Jersey, USA, vol. I, no. 4, Autumn.
- Puślecki Z.W., 2011, *Innovation and Competitiveness*, [in:] eds. J. Babiak, T. Baczko, *European Innovation. Theory and Practice*, Warsaw – Brussels.
- Puślecki Z.W., Kmiecik R., Walkowski M., 2010, *Wspólna Polityka Rolna w warunkach wzrostu konkurencyjności Unii Europejskiej*, Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa.
- Puślecki Z.W., Szymaniak A., Kałużna K., 2010, *Usługi we wzroście konkurencyjności Unii Europejskiej*, Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa.
- Puślecki Z.W., Walkowski M., Szymczyński T.R., 2011, *Unia Europejska wobec wzrostu konkurencyjności Brazylii, Rosji, Indii i Chin (BRIC)*, Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa.
- Rifkin J., 2004, *The European Dream*, Penguin, New York.
- Rosecrance R., 2006, *Power and International Relations: The Rise of China and Its Effects*, International Studies Perspectives, A Journal of the International Studies Association, vol. 7, no. 1, February.
- Schreyer M.L., Metz L., 2009, *Europejska Wspólnota Energii Odnawialnej, Studium wykonalności*, t. 3, Fundacja im. Heinricha Boella.
- Stosunki UE-Chiny: nowa strategia Komisji, IP/06/1454, Bruksela, 24 października 2006, za: http://ec.europa.eu/comm/external_relations/china/intro/index.htm
- Terhalle M., 2011, *Reciprocal Socialization: Rising Powers and the West*, International Studies Perspectives, A Journal of the International Studies Association, vol. 12, no. 4, November.
- Vig N.J. and Kraft M.E. (eds.), 2003, *Environmental Policy: New Directions for the Twenty-First Century*, CQ Press, a Division of Congressional Quarterly Inc. Washington, D.C.
- Williams P.A., 2008, *New Configuration or Reconfiguration? Conflict in North-South Energy Trade Relations*, [in:] R. Reuveny, W.R. Thompson (eds.), *North and South in the World Political Economy*, Blackwell Publishing Ltd., Malden USA, Oxford UK, Carlton Victoria Australia.
- Wu Xiaobo, 2010, *Chiny. Narodziny potęgi: 1979-2008. Jak zmieniło się spojrzenie na biznes*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń.